

Vahva EU
merkitsee
vahvaa
Suomea

Akavan tavoitteet
EU-vaaleihin 2019

Akava

SISÄLLYS

1. Visio kohti vahvaa EU:ta	3
2. Miten luoda vahva EU?	5
3. EU:n uusi kasvustrategia käytännössä: mitä Akava odottaa seuraavalta komissio- ja parlamenttikaudelta	7
4. Suomi ja EU: mikä linja?	11
5. Liite: Tausta-analyysi ja lisäehdotuksia	13
A. Paljon saavutuksia, joitain virheitäkin	13
B. Nyky-EU: vaikeuksia ja vahvuuksia	13
C. Ratkaistavia tulevaisuuskysymyksiä	15

Akavan EU-vaaliohjelma

Vahva EU merkitsee vahvaa Suomea

1. Visio kohti vahvaa EU:ta

EU:lla menee nyt paremmin kuin vuosiin. Talouden kriisit on toistaiseksi taltutettu ja talouskasvu on elpynyt Euroopassa. Britannian lähestyvä EU-ero on yhdistänyt jäsenvaltioita ja vahvistanut myös kansalaisten tukea unionille. Siksi nyt on hyvä hetki katsoa tulevaisuuteen.

Tehtävää on paljon. Globaaliin kilpailuun vastaaminen kestäväillä ratkaisuilla vaatii uudenlaista osaamista ja vahvaa panostusta tutkimukseen ja innovaatioihin. Työelämän murros ja digitalisaatio edellyttävät yhteisten eurooppalaisten pelisääntöjen luomista työmarkkinoille. Edistämällä vastuullista, vapaata ja innovatiivista taloutta Eurooppa voi toimia suunnannäyttäjänä muille. Mikä on Suomen asema tulevaisuuden Euroopan unionissa?

Parlamentin vaalit ja komission vaihtuminen vuonna 2019 ovat tärkeä virstanpylväs sille, että tämä myönteinen suunta jatkuu. Suomen eduskuntavaalit vuonna 2019 ovat vastaava kotimainen EU-virstanpylväs. Suomalaiset ministerit ovat Brysselin päätöksentekijöitä ja eduskunnalla on tärkeä tehtävä Suomen Eurooppa-linjauksia luotaessa.

Akava haluaa osaavan ja sivistyneen Euroopan, jossa on vankka talouskasvu sekä toimivat sisämarkkinat ja sisäinen liikkuvuus. Tavoitteemme on, että Euroopassa panostetaan voimakkaasti tieteeseen, tutkimukseen ja kestävään kehitykseen. Toivomme sellaista eurooppalaista yhteistyötä, joka luo paljon lisäarvoa kansalaisille. Sanalla sanoen: vahvan Euroopan unionin.

Se merkitsisi myös vahvaa Suomea, koska olemme taloudellisesti, poliittisesti ja monin muin tavoin erittäin riippuvaisia EU:sta. Lisäksi yksi tärkeimmistä kanavistamme vaikuttaa Euroopan ja maailmantason kehitykseen kulkee unionin kautta.

Jotta vahvan Euroopan visio toteutuu, tarvitaan ratkaisumalleja ja käytännön ehdotuksia niiden toteuttamiseen. Kansalaiskentän tulee osallistua tähän keskusteluun, muutenkin kuin vaalien äänestäjinä.

Akava on tukenut Suomen Euroopan unionin jäsenyyttä alusta alkaen ja osallistunut tiiviisti sen toimintaan muun muassa eurooppalaisten järjestöjensä kautta. Tarpeen tullen on esitetty parannusehdotuksia EU:n toimintaan ja vaikutettu direktiivihankkeisiin. Niin sanottua EU:n tulevaisuuskeskustelua varten Akavassa laadittiin näkemys ”Kohti uutta Euroopan unionia” (1.3.2017), josta tämä asiakirja on päivitetty ja uudistettu versio.

Akavan tavoitteena on vahvan EU:n visiollaan osaltaan vaikuttaa unionin tulevaan kauteen, kuten uuden komission toimintaohjelmaan ja vuonna 2019 valittavan Euroopan parlamentin toimintaan sekä suomalaiseseen Eurooppa-keskusteluun. Se käy myös taustaksi Suomen EU-puheenjohtajuuskaudelle vuonna 2019.

**EU:sta on tullut
kuin terveys,
vasta sen ollessa
uhattuna arvo
huomataan.**

2. Miten luoda vahva EU?

Akavan tavoitteleman vahvan EU:n peruskiviä ovat globaaliin kilpailuun vastaaminen kestävin ja innovatiivisin ratkaisuin, osaamisen vahvistaminen ja eurooppalaisten työmarkkinoiden reiluuudesta huolehtiminen yhteisten pelisääntöjen avulla. Näiden edistämiseksi tarvitaan lähivuosina määrätietoisia toimenpiteitä monilla osa-alueilla tai monelle saralla.

Polttopisteessä tulisi olla ehdotukset parhaista käytännöistä, jotka hahmottavat miten unionin toiminnasta saadaan mahdollisimman suuri arjen hyöty kansalaisille ja visiot, mihin suuntaan unionia pitää kehittää.

Tarvitaan uusi EU:n kasvustrategia

Yhtä ainoata ihmelääkettä vahvan EU:n luomiseksi ei ole. Se edellyttää seuraavan parlamentti- ja komissiokauden mittaista työtä monilla alueilla. Pohjaksi tarvitaan yksinkertaisesti Euroopan unionin laaja-alainen kasvustrategia ja visiot siitä, mihin suuntaan yhteisöä on vietävä.

Akavan mielestä pääsuuntien tulee olla seuraavia:

Osaamiskasvu: EU:n aiemmassa niin sanotussa Lissabonin strategiassa määritelty tavoite unionista osaamiseen perustuvana, maailman

kilpailukykyisimpänä alueena on entistäkin olennaisempi tulevaisuustavoite. EU:sta on tehtävä maailmanlaajuinen osaamiskeskittymä.

Osallistava kasvu: EU:n, sen sisämarkkinoiden ja eurooppalaisen yhteiskuntamallin säilyttäminen edellyttää työttömyyden taittamista, työllisyysasteen huomattavaa nousua ja koulutuksesta syrjäytymisen väkevää pienentämistä.

Taloukasvu: Osallistava Eurooppa ei onnistu ilman taloukasvua ja tuottavuutta, jotka pitää saada nostettua uudelle tasolle. Euroopan unionin maiden osuuden voimakkaan pienentymisen maailman bruttokansantuotteesta ei tarvitse olla vääjäämätöntä.

Kilpailukyvyyn kasvu: Kilpailukykyiset työntekijät, yrittäjät ja yritykset ovat parhaimpia keinoja, joilla EU voi menestyä globalisaatiossa ja yhä kiihtyvässä muutoksissa, muun muassa teknologisessa muutoksessa.

Kestävä kasvu: Nykyiset kulutus- ja tuotantotavat ylittävät moninkertaisesti pitkän aikavälin kestopajat. Ympäristöhaittojen lisäksi niistä tulee kasvava rajoite taloudelliselle toiminnalle. Maailmanlaajuinen johtoasema kestävässä kasvussa tarjoaisi lukemattomia uusia työpaikkoja paremman elinympäristön lisäksi.

Demokratian kasvu: Eurooppa on demokratian kehto ja toivottavasti sen tulevaisuuskin. EU:n pitää olla avoimuudessa esikuvana jäsenmailleen. Autoritääristen vaihtoehtojen ei tule antaa kasvaa etenkään EU:n alueella.

Arvojen ja oikeuksien kasvu: EU:n perustuessa arvojen ja perusoikeuksien yhteisöön tämä johtoasema tulee säilyttää ja parantaa sitä entisestään. Tasa-arvo, oikeusvaltio ja yhdenvertaisuus kuuluvat näihin arvoihin.

Kasvustrategian esimerkkiluvut

EU:n tavoitetilaa vuonna 2030 voidaan pukea muutamiksi esimerkkiluvuiksi:

	Nykytilanne (suluisissa Suomi)	Tavoiteluku EU 2030
Osuus maailman BKT:sta	22 (0,4) %	22 %
Työllisyysaste 20–64 vuotiaat	72,5 (74,6) %	80 %
Työttömyys	7,3 (8,4) %	4 %
Tutkimus BKT:sta	2 (3) %	4-5 %
Yliopistoja maailman top-20-listalla (EU-27, TheTimes Higher Education, World University Ranking -luokittelu)	0 (0) kpl	5 kpl
Nuoria vailla perusasteen jälkeistä tutkintoa*	11 (9,2) %	5 %
Ilmaston lämpeneminen		Enint. 1,5 C

*18–24-vuotias henkilö, joka ei ole koulutuksessa

Eurooppalaisen yhteiskuntamallin säilyttäminen edellyttää työttömyyden taittamista, työllisyysasteen huomattavaa nousua ja koulutuksesta syrjäytymisen väkevää pienentämistä.

3. EU:n uusi kasvustrategia käytännössä: mitä Akava odottaa seuraavalta komissio- ja parlamenttikaudelta?

Uuden kasvustrategian toteuttamiseksi tarvitaan koko joukko käytännön toimia. Keväällä 2019 valittavalla uudella Euroopan parlamentilla, ja loppusyksystä 2019 työnsä aloittavalla uudella Euroopan komissiolle on tässä työssä keskeinen asema. Seuraavalla viisivuotiskaudella tulee keskittyä uuden, vahvemman, osaavamman ja turvallisemman unionin luomiseen.

Akava ehdottaa seuraavaa:

3.1. Osaavampi unioni

Osaamisen vahvistamisesta tulee tehdä läpileikkaava teema EU:n politiikkatyössä. Osaaminen luo perustan Euroopan kilpailukyvyille ja se on edellytys kestävästä kasvusta ja hyvinvoinnin lisäämiseksi. EU:sta voidaan tehdä maailmanlaajuinen osaamiskeskus. Työtä komission keväällä 2018 ehdottaman Euroopan koulutusalueen luomisesta vuoteen 2025 mennessä on tärkeää jatkaa, mutta sen tavoitetasoa

tulee nostaa. Esimerkiksi elinikäisen oppimisen tavoite (25 prosenttia väestöstä) tulee nostaa 100 prosenttiin ja koulutuksen laadun on oltava keskiössä. Keskeisiä tavoitteita on myös kasvattaa Erasmus+-ohjelmaa merkittävästi, lisätä kielten oppimista ja helpottaa opiskelijoiden liikkuvuutta.

Tutkimus- ja innovaatiopanostukset EU-alueella tulee kaksinkertaistaa nykyisestä. Tämä koskee sekä tulevaa tutkimuksen ja innovaatioiden puiteohjelmaa (Horisontti post-2020) että jäsenvaltioiden kansallisia tutkimus ja innovaatiopanostuksia. Jäsenvaltioiden aktiivisuus on keskeistä osaamisen edistämässä. Siksi eurooppalaista ohjausjaksoa tulisi hyödyntää nykyistä tehokkaammin osaamista tukevien tekijöiden vahvistamiseksi.

Nyt on tilaisuus myös uudistaa EU:n budjetin rakenteita niin, että jatkossa tuetaan yhä vahvemmin kasvua ja innovaatioita sekä uusiin uhkiin varautumista. Erityisiä vaikeuksia asettaa Britannian ero unionista, jonka takia EU:n budjetin rahoitusta joudutaan pohtimaan uudelleen. Siksi tarvitaan uusia ratkaisuja myös EU:n omien varojen kasvattamiseen. Säilyttävien tukien sijaan pitää edistää kasvua ja uusien työpaikkojen luomista.

3.2. Globaalisti vastuullinen ja kilpailukyinen unioni

Investointiohjelma, energiaunioni, pääomamarkkinat, tulevaisuuden liikenneinfrastruktuuri ja muut vastaavat hankkeet tulee viedä määrätietoisesti loppuun kunnianhimoisin tavoittein.

Sisämarkkinoiden kehittäminen vaatii jatkuvaa työtä. Muun muassa ammattien luvanvaraisuus, standardien luominen, ammattilaisten liikkuvuus, sujuvan verkkokaupan sekä toimivan digi- ja datatalouden toteuttaminen ja julkisten hankintojen markkinoiden aikaansaaminen vaativat vielä paljon jatkotyötä. Kilpailua vääristävien valtiontukien määrä on saatava laskemaan merkittävästi.

Tulevaisuuden talouden johtoasema ja työpaikat ratkaistaan sillä, kuka on robotisaation, automatisaation, alustatalouden, tekoälyn, digitalisaation, biotalouden ja vastaavien muutosten kärjessä. Talous 4.0:a varten tarvitaan laaja-alainen EU:n ohjelma, jossa muun muassa tutkimus, oikeanlainen säätely, rahoitusmahdollisuudet sekä innovatiivisen kasvuyrittäjyyden tukeminen ovat keskeisiä.

Unionin tulee solmia uusia kasvua, työpaikkojen luomista ja sääntöperustaista globalisaatiota tukevia kauppasopimuksia. Ne pitää kuitenkin neuvotella avoimesti. Uusien sopimuskumppanien pitää allekirjoittaa Pariisiin ilmasopimuksen lisäksi ILO:n kahdeksan keskeisintä yleis-sopimusta ja sopimusten rikkojien pitää menettää kauppaetunsa.

EU:n tulee olla edelläkävijä kierto-taloudessa, ilmasto- ja ympäristö-ratkaisuissa, energiansäästöissä ja muissa kestävän talouden hankkeissa.

Kauppasopimukset tulee myös päivittää digitalouteen ja siihen tosi-seikkaan, että tulevaisuuden tärkein kauppatavara on tieto. Protektionismin kiertteestä on päästävä ulos ja maailman kauppajärjestön rapautuminen on pysäytettävä, "Make the WTO Great Again".

Tarvitaan kestävä unioni. EU:n tulee olla edelläkävijä kiertotaloudeksa, ilmasto- ja ympäristöratkaisuissa, energiansäästöissä ja muissa kestävä talouden hankkeissa. Kestävät kulutus- ja tuotantotavat ovat välttämättömiä ja ympäristön monimuotoisuuden heikentyminen on uhka, myös taloudelle.

EU:n on täytettävä Yhdysvaltojen vetäytymisen synnyttämää tyhjiötä globalisaatiokysymyksissä ja tuettava YK:ta, kehitysapua ja monenvälisiä kansainvälisiä järjestelmiä sekä toimittava maailmantasolla demokratia- ja ihmisoikeusarvojensa pohjalta.

3.3. Sosiaalisesti vahva ja reilu unioni

Vain taloudellisesti vahva ja tasapainoinen unioni voi turvata kansalaisilleen hyvän yhteiskunnan palvelut ja turvaverkon. Talous- ja rahaliiton perusta on jäsenmaiden talouksien kuntoon saattaminen (katso sivu 19).

EU:n sosiaalisen pilarin hankkeen tulee johtaa käytännön lakialoitteisiin työelämän, työsuojelun ja tasa-arvon alueilla. Erityisesti tämän tulee koskea uuden talouden ja työn muotoja sekä tietoyhteiskunnan työtä. Myös itsensäyöllistäjät tarvitset vähimmäisturvaa ja väärinkäytösten ilmoittajien (whistleblowers) suojaa on taattava kattavasti EU-tasolla.

EU:n sisäinen työntekijäliikkuvuus ei edelleenkaan ole vaivatonta. Tarvitaan eurooppalainen sosiaaliturvanumero, ammattipätevyyden tunnustamisjärjestelmän jatkokehittämistä ja lisää tiedonvälitystä liikkumiseen liittyvistä asioista.

EU tähtää Kanadan kaltaiseen siirtolaisyhteiskuntaan uudistettavan sinisen kortin maahanmuuttodirektiivin avulla. Tämä edellyttää onnistunutta kotouttamista sekä liikkuvuuden näkemistä aivovaihtona aivovuodon sijaan. Jäsenmaiden investointiviisumeja koskevia käytäntöjä tulee yhtenäistää.

Pitää luoda järjestely, jossa rajat ylittävä veronkierto, veroparatiisitoinnit ja aggressiivinen verosuunnittelu loppuvat. Digitalouden verotus tulee saada kuntoon. Sisämarkkinoiden toimintaa lähellä oleviin verotusmuotoihin tarvitaan vähimmäistasoja ja EU:n kilpailupolitiikan keinoja tulee järjestelmällisesti käyttää haitallisen verokilpailun suitsimiseen.

Unionin päätöksenteon tulee olla tehokas, avoin ja demokraattisesti ankkuroitu.

Unionin päätöksenteon tulee olla tehokas, avoin ja demokraattisesti ankkuroitu. Ministerineuvoston päätöksenteon pitää perustua määräenemmistöön ja yksimielisyysvaatimuksesta on luovuttava esimerkiksi kaikissa työelämän ja verotuksen kysymyksissä.

Oikeusvaltion ja demokratiakehityksen valvontaa (perussopimuksen artikla 7) tulee vahvistaa olennaisesti: näitä koskevat päätökset pitää tehdä neuvostossa määräenemmistöllä, rikkomuksia tehneen maan pitää menettää äänioikeuden lisäksi oikeus EU-varoihin ja EU-tuomioistuimella tulee olla mahdollisuus siirtää maa "tarkkailuluokalle", joka voi viime kädessä johtaa erottamiseen unionista.

Kansalaisten näkökulmasta sekä poliittisen että taloudellisen vakauden kannalta turvallisuusunionin toteuttaminen on tärkeää: hallittu maahanmuutto, kyber- ja terroriuhkien estäminen sekä unionin lähialueiden vakauden edistäminen ovat esimerkkejä keskeisimmistä kysymyksistä.

4. Suomi ja EU: mikä linja?

On syytä pohtia Suomen asemaa unionissa vaalien ja komission vaihtumisen jälkeisenä aikana. Akavan mielestä lähtökohtina tulisi olla seuraavat linjaukset:

Euroopan unionin ja euroalueen jäsenyydellä on Suomessa laaja kannatus. Viime vuodet ovat silti osoittaneet, että jäsenyyttä pitää jatkuvasti perustella ja huoltaa.

Suomen ei tule jättäytyä unionin toiminnan reunavaltioksi. Eduista ja vaikuttamismahdollisuuksista on pidettävä aktiivisesti huolta. Tämä tehdään parhaiten päätöksenteon ytimessä.

Suomella tulee olla ratkaisuhakuinen rooli. Pitkällä aikavälillä oma etu toteutuu parhaiten yhteisellä edulla. Oma ja yhteinen etu eivät ole vastakkaisia tai nollasummapelejä.

Suomen tulee tukea vahvaa Euroopan unionia. Mitä vaikuttavampi EU on, sitä suuremmat ovat Suomen vaikuttamismahdollisuudet.

Suomen ei tule jättäytyä unionin toiminnan reunavaltioksi. Oma ja yhteinen etu eivät ole vastakkaisia tai nollasummapelejä.

Suomi voi EU:ssa vahvasti edistää globalisaatiota yhdessä Pohjoismaiden kanssa. Avoimen talouden ja osallistavan kasvun luoneet kansakunnat hyötyvät kansainvälisestä yhteistyöstä.

Vaikka euromaat ovat Suomen tärkein viiteryhmä unionissa, tulee harjoittaa yhteistyötä ja hakea tukea kaikista suunnista. EU ei ole maaotteluareena.

Suomen kyky keskustella ja käsitellä asioita yhdessä ja sitouttaen, erityisesti eduskunnan vahva asema, käy laajasti malliksi.

Suomen käytännönläheinen suhtautuminen ei saa merkitä, että keskitytään vain jo tehtyjen päätösten toimeenpanoon, visiottomaan teknokratiaan tai kapeakatseiseen nettomaksajarooliin.

5. Liite: Tausta-analyysi ja lisäehdotuksia

A. Paljon saavutuksia, joitain virheitäkin

Yli 60-vuotisen olemassaolonsa aikana Euroopan yhteisö ja sittemmin unioni on saanut paljon aikaan. Eurooppa ei ole kokenut tällaista rauhankautta ehkä koskaan, kansalaisille on tullut mahdolliseksi liikkua ja työskennellä vapaasti läpi mantereen ja yhteistyötä yli rajojen on ennennäkemättömässä mitassa.

Sisämarkkinat ovat helpottaneet elinkeinotoimintaa ja luoneet kasvua. Ilman niitä unionialueen bruttokansantuote olisi arvioiden mukaan jopa 5 prosenttia nykyistä pienempi. Yksin Schengen-alueen poistuminen tietäisi miljardien vuosittaisia lisäkustannuksia.

Eryteisesti Suomen kaltaisille pienille maille on avautunut merkittävä kanava vaikuttaa globaaliin kehitykseen. Ilmastonmuutoksen vastaiset toimenpiteet olisivat Suomessa tuskin näin pitkällä ilman EU:ta.

Silti aina ei ole toimittu oikein. EU-epäusko vahvistui monissa työnteijärjestöissä, kun José Barroson komissiokaudella unionin työelämän toiminta käytännössä jäädettiin. EU:n ja USA:n välisen TTIP- sekä EU-Kanada-CETA-sopimusten neuvotteluvaltuuksien salaaminen vuosikausiksi söi kansalaisten luottamusta koko järjestelmää kohtaan.

Tästä huolimatta monien ongelmien syy ei välttämättä ole itse Euroopan unionissa, vaan kytköksissä jäsenmaihin. Niiden hallituksien suhtautumisen vuoksi esimerkiksi kansainvälisen verovälttelyn vastainen toiminta edistyy madellen. Brysseliä tai EU:n talouspolitiikkaa ei voi myöskään syyttää monien maiden ajautumisesta kilpailukyvyttömiksi tai ylivelkaantumisesta.

Oireellista oli Iso-Britannian brexit-keskustelu. Entisen pääministeri David Cameronin väittäessä EU-maahanmuuttoa "kestämättömäksi" saarivaltakunnan nettomaahanmuutto oli vain jonkin verran suurempi kuin Suomen. Vaikka jokainen jäsenmaa on osa EU:ta ja sen sisällä, syyttävä sormi on epämääräisesti osoitettu EU:hun ja tosiseikkoja korvataan myös Euroopassa "vaihtoehtoisilla faktoilla".

B. Nyky-EU: vaikeuksia ja vahvuuksia

Eurooppalaista yhteisöä leimaavat monet haasteet, mutta järjestelmällä on lukuisia vahvuuksia. Voi sanoa, että EU on ristiaallokossa eri suuntaan vetävien voimien vaikutuksesta. Tästäkin syystä tulevilta EU-päätäjiltä vaaditaan selkeä näkemys siitä, mihin suuntaan unionia on vietävä ja miten vahva EU luodaan.

Brysseliä tai EU:n talouspolitiikkaa ei voi myöskään syyttää monien maiden ajautumisesta kilpailukyvyttömiksi tai ylivelkaantumisesta.

Haasteina ovat esimerkiksi:

Talousongelmat ovat edelleen merkittäviä ja jopa joka neljäs EU-kansalainen on köyhyys- tai syrjäytymisvaarassa. Esimerkiksi Suomi velkaantuu edelleen vauhdilla korkeasuhdanteesta huolimatta.

Monien työpaikkojen ja EU:n globaalin kilpailukyvyn kannalta tärkeiden hankkeiden edistäminen (esimerkiksi jakamistalous) on toistuvasti ollut ristiriitojen leimaamaa. Suomen kaltainen hallituksen ja työmarkkinajärjestöjen tuki tasapainoiselle TTIP-sopimukselle oli Euroopassa ääriharvinaista.

Talous- ja rahaliitto sekä euroalue eivät edelleenkään toimi hyvin ja niiden kehittämisestä ei ole saatu aikaan riittäviä päätöksiä pahimman kriisivaiheen mentyä ohi.

EU:n vastainen liikehdintä ja populismi haastavat perinteistä poliittista päätöksentekoa ja koko unionin olemassaoloa. Ne ovat kokeneet viime aikojen kansallisissa vaaleissa vastoinkäymisiä, mutta toisissa maissa menestystä. Kyseiset ilmiöt eivät ole katoamassa näköpiirissä olevassa tulevaisuudessa.

Iso-Britannia on jättämässä EU:n. Vaikka maa aiheuttaa suurimmat vahingot itselleen, tässä yhteydessä ei ole voittajia. Toisaalta uusien jäsenhakkaita riittää, mutta suhtautuminen jatkolajantumiseen on osin varauksellista.

Joissain jäsenmaissa jopa enemmistö kansalaisista pitää muun muassa globalisaatiota uhkana ja EU nähdään sen osatoteuttajana.

Vaikka pakolaisaalto on hiljentynyt jonkin verran, muuttopaineet etelästä voivat kasvaa tulevaisuudessa voimakkaastikin ja tuoda jälleen lisääjännitteitä jäsenmaiden väleihin.

Ulkosuhteissa on ehkä haastavampaa kuin koskaan muun muassa Venäjän ja Kiinan vuoksi. Läntinen yhteisö on pirstoutunut Yhdysvaltojen kehityksen vuoksi.

EU arvoyhteisönä kärsii etenkin Puolan ja Unkarin kehityksen vuoksi. Arvoyhteisö on unionin koossapitävä henki. Muutama nykyinen jäsenmaa pääsisi tuskin jäseneksi, jos hakisi uudestaan.

Euroopalla on monia vahvuuksia:

Jäsenmaiden taloudet on saatu uusiutumisuralle, työllisyys nousee ja työttömyys laskee. Taannoinen väite siitä, että maailman tulevasta kasvusta 90 prosenttia tulisi muualta kuin EU:sta, ei välttämättä pidä paikkaansa.

EU on edelleen mittava sisämarkkina, osaamiskeskittymä ja maailman houkuttelevimpia alueita monesta näkökulmasta. Esimerkiksi äskettäisissä innovaatiovertailuissa (2018 Bloomberg Innovation Index) 10-kärjessä maista puolet oli EU-valtioita.

**EU on edelleen
mittava
sisämarkkina,
osaamis-
keskittymä ja
maailman
houkuttelevimpia
alueita
monesta
näkökulmasta.**

Brexitin ja muiden tapahtumien myötä EU-jäsenyyden ja eurovaluutan kansalaiskannatus ovat jopa kasvaneet. Kolme neljäsosaa euroalueen kansalaisista (mukaan lukien suomalaiset) kannattaa talous- ja rahaliittoa. Yritys kerätä vaaditut 50 000 allekirjoitusta kansalaisaloitteeseen eron käynnistämiseksi Suomessa epäonnistui.

Vaikeuksista huolimatta EU kykenee varsin normaaliin lainsäädäntötyöhön ja tuottamaan jokapäiväistä lisäarvoa kansalaisille, yrittäjille ja jäsenvaltioille. Koulutusohjelma Erasmus ja tutkimusohjelma Horisontti ovat esimerkkejä menestystarinoista.

EU:n avoimuus on parantunut selvästi viime vuosien aikana ja Euroopan parlamentin vahvistuneen aseman myötä myös demokraattisuus. Euroopassa on pidetty vuoden 1972 jälkeen 56 EU-aiheista kansanäänestystä ja näistä valtaosa on päätynyt kyllä -tulokseen. Netin myötä kenen tahansa mahdollisuudet seurata unionin toimintaa ovat lisääntyneet olennaisesti.

EU:n toiminnassa alkoi selvä kurssinmuutos Jean-Claude Junckerin komission ja parlamenttikauden myötä. Selvityksen mukaan jäsenmaiden kansalaiset luottavat enemmän EU:hun kuin omiin hallituksiinsa. Väitettä ”politiikan kriisistä” ei voi kohdentaa Euroopan unioniin.

Ymmärrys EU:n arvosta rauhan ylläpitäjä Euroopassa on palannut yleiseen tietoisuuteen. Kaksi kolmasosaa jäsenmaiden kansalaisista pitää rauhaa unionin tärkeimmän pään saavutuksena.

Kysyntä Euroopan unionin ”palveluille” ei ole heikentynyt. EU:lta toivotaan toimintaa monilla uusillakin alueilla (esim. digisisämarkkinat, energiaunioni, veroparatiisit, väärinkäytösten ilmoittajien suojeleminen).

Vaikeuksista huolimatta EU on säilyttänyt vetovoimansa ja jopa kymmenien maiden kanssa käydään joko jäsenyysneuvotteluja tai muita sopimusneuvotteluita yhteistyöstä.

Toimivia vaihtoehtoja EU:lle ei ole juuri kyetty esittämään ja brexitin myötä on selviämässä, mitä unionista eroaminen merkitsee.

**Toimivia
vaihtoehtoja
EU:lle ei ole
juuri kyetty
esittämään.**

C. Ratkaistavia tulevaisuuskysymyksiä

Vuodesta 2019 alkavaa parlamentti- ja komissiokautta ajatellen Euroopan unionilla on jokapäiväisen direktiiviväyön lisäksi koko joukko kysymyksiä, jotka vaativat strategisia linjauksia ja pitkäaikaista työkentelyä.

Muutamia esimerkkejä:

Valtaa takaisin jäsenmaille vai lisää EU:lle?

Ajoittain EU-keskusteluissa vaaditaan yleisesti valtaa takaisin Brysselistä, kuten Britannian brexit-keskustelussa. Ehdotuksien sisällöt vaihtelevat. Esimerkiksi Oliver Hart, joka sai yhdessä Bengt Holmströmin

kanssa vuoden 2016 taloustieteen Nobel-palkinnon, on vaatinut, että EU:n päätäntävällästä pitäisi ottaa pois kauppapolitiikka ja työntekijöiden liikkuvuus.

Silti juuri vapaa liikkuvuus on kansalaisten mielestä yksi EU:n suurimmista saavutuksista ja hyödyistä. Eurobarometrissä 81 prosenttia EU-maiden kansalaisista tukee sitä ja suomalaisista jopa 85 prosenttia. Kauppapolitiikkaa pidetään taas yhtenä unionin tärkeimmistä työkaluista kasvun ja työllisyyden aikaansaamiseksi.

Tällaiset pohdinnat EU:n päätäntävällästä, Brysselin slangilla kompetenssikeskustelut, ovat loputtomia, mutta ne eivät ole johtaneet yleisesti hyväksytyihin esityksiin vallan vähentämisestä. Tehdyt kriittislähtöiset selvityksetkään (esimerkiksi Hollannin hallituksen selvitys vuonna 2013) eivät ole päätyneet ehdottamaan unionin toimivallan vähentämistä ja EU toimii yhä uusilla alueilla. Viime aikoina jotkut itäisen Keski-Euroopan maat ovat vaatineet valtaa takaisin pääkaupunkeihin, mutta mitä se tarkoittaisi käytännössä?

Eri jäsenmaiden, järjestöjen ja kansalaisten taholta tulee päinvastoin paljon toiveita EU:n lisätehtävistä. Niitä on monin verroin enemmän kuin alasarjo vaatimuksia. Tämä tosiseikka on pitkälti jäänyt huomiomatta julkisessa keskustelussa.

Vaikka kukaan ei ole tosiasiaa ehdottanutkaan EU-liittovaltion perustamista, heilahtaa aihetta koskeva leimakirves taajaan (liittovaltio = viimesijainen päätäntävältä unionin perustamisesta ja toimivallasta siirrettäisiin jäsenvaltioilta unionitasolle). Tällaiseksi liittovaltioksi ei EU ole näköpiirissä olevassa tulevaisuudessa muuttumassa. Siinä on kuitenkin monia liittovaltiollisia piirteitä, kuten yhteinen raha ja keskuspankki, puolustuslottomuus, enemmistö päätöksenteko sekä mittava yhteinen lainsäädäntö ja Eurooppa-oikeuden ensisijaisuus.

EU:n koossapysymisen edellytys: kaikki mukaan

Näköalattomuus ja tunne joutumisesta "luuserin" asemaan vaikuttivat voimakkaasti esimerkiksi brexit-äänestyksen lopputulokseen. Syrjäytyneiden ja huonosti koulutettujen määrä ja osuus EU-maiden väestöstä on huomattava. Niin sanottujen NEET-nuorten (20–24 v. + ei töissä, koulutuksessa tai opiskelussa) osuus Suomessa oli 17,4 prosenttia vuonna 2016. Vanhenevassa Euroopassa työllisyysasteen nostaminen on välttämätöntä jo sen vuoksi, että hyvinvointivaltiota kyetään ylläpitämään (maailman sosiaaliturvamenoihin tulee noin 40 prosenttia EU-alueelta).

Tunne ulkopuolisuudesta tarjoaa kasvupintaa populismille ja vaihtoehtoisille totuuksille. Vastarinta sisämarkkinoita ja kauppasopimuksia vastaan kumpuaa osin samoista lähteistä. Kaikkien kansalaisten saaminen mukaan on EU:n jatkointegraation, poliittisen vakauden ja sisämarkkinoiden säilymisen edellytys, eikä pelkkä sosiaalipoliittinen kysymys. Tästä näkökulmasta EU:n tärkeimpiä ajankohtaisia hankkeita on niin sanottu sosiaalinen pilari ja yleensä osallistava kasvu.

Unionin yhteiset vapaan liikkuvuuden työ- markkinatkin edellyttävät yhteisiä pelisääntöjä.

Tässä yhteydessä on hahmotettava, mitä EU voi tehdä. Suomalais-käsitteistön mukaiseen sosiaalipolitiikkaan EU:lla ei ole valtaa, mutta EU:n perustamissopimuksen mukaan sen pitää toimia vähimmäistyöehtojen ja perusoikeuksien edistäjänä. Unionin yhteiset vapaan liikkuvuuden työmarkkinatkin edellyttävät yhteisiä pelisääntöjä.

Lisäksi sosiaalirahaston ja kokemuksenvaihdon avulla EU voi vaikuttaa jäsenmaiden työttömyyden ja syrjäytymisen vastaisiin toimenpiteisiin. Neljänneksi unionin sosiaalisella ulottuvuudella on tärkeä rooli EMU:n yhteydessä, kuten eläke- ja muiden vastaavien järjestelmien kestävyys-arviointi.

Uusia sosiaalisen pilarin aloitteita tarvitaan ainakin seuraavista aiheista: yritysneuvostodirektiivin uudistaminen, ergonomiadirektiivi sisältäen psykososiaaliset kuormitustekijät, työaikadirektiivin uusiminen, ammattijärjestöjen kanneoikeus, samapalkkaisuusasioiden päivitys, kilpailukieltosopimusten rajaaminen sekä häirintä, väkivalta ja työstressi.

Tulevaisuutta ajatellen on erityisen tärkeää taata perusoikeudet ja vähimmäisturva myös uusissa työnteon ja talouden muodoissa. Muuten pääenergia saattaa kulua riitaratkontaan talouden edistämisen asemasta. Überisaatiosta käytävät jatkuvat kiistat ovat esimerkiksi tällaisesta vääränlaisesta kehityksestä.

Talous 4.0: luddiittien tie olisi itsetuho

Taistelu tulevaisuuden talouden ja työpaikkojen johtoasemasta käydään pitkälti robotisaation, automaation, tekoälyn, alustatalouden, digitalisaation, älykkään liikenteen, ympäristöystävällisen energiatuotannon, kiertotalouden, lohkoketjuteknologian ja muiden vastaavien asioiden rintamalla. Näköpiirissä on laajalti näihin seikkoihin nojaava uusi talous 4.0. ja matka sinne kulkee monen luovan tuhon kautta. Tuottavuuden ennakoidaan nousevan ennen näkemättömästi ja rakennemuutostahti kiihtyy entisestään.

Viime vuosisadan globaali työnjako perustui perinteisten teollisuusmaiden osaamisen ja kehitysmaiden halpatuotannon yhdistämiseen. Uudessa taloudessa 4.0. tämä asetelma murtuu ja globaali työnjako uusiutuu. Vaarana on, että EU puristuu tässä kisassa Yhdysvaltojen ja Kiinan väliin.

Viimeisimpien tilastojen mukaan (International Federation of Robotics) esimerkiksi robotisaation tahti on Aasian maissa määrällisesti kolminkertainen EU-alueeseen nähden. Suurin osa alustatalouden "päämajoista" ja keskittymistä on Yhdysvalloissa. Euroopan maiden työntekijäjärjestöjen tulee olla huolissaan esimerkiksi robotisaatiosta: siitä, että kehityksen tahti on näin hidasta "vanhalla mantereella".

EU-maiden työntekijöiden tulee olla huolissaan robotisaatiosta: sen hitaasta tahdistista "vanhalla mantereella".

Euroopan unionin alueen tilanne ei silti ole mitenkään toivoton. Maailman talousfoorumi on nostanut esiin sen tosiseikan, että Ruotsin ja Suomen kaltaiset pienet eurooppalaiset maat ovat kyenneet kasvatamaan tiettyjen tulevaisuusalojen maailmanmitan johtavia yrityksiä. Lisäksi uuden teknologian vastustus on rajallista: ymmärretään, että ensimmäistä teollista vallankumousta vastustaneiden luddiittien tielle lähteminen johtaisi itsetuhoon. Eurobarometrin mukaan kolme neljäsosaa EU-maiden kansalaisista pitää esimerkiksi internetin ja digitalisaation vaikutuksia myönteisinä.

Euroopassa pitää luoda toimivat markkinat näille alueille, mutta uuden teknologian terveys-, turvallisuus- ja eettisten kysymysten pitää tietysti olla kunnossa. Oikeilla toimilla EU:sta on voidaan tehdä talous 4.0:n kasvukeskus ja globaalit työpaikkavirrat saadaan käännettyä ”vanhalle mantereelle”.

Ilmeinen osaamishyppyn tarve

Keskeistä uudelle taloudelle ja sen myötä työmarkkinoille on tieto, osaaminen ja innovointikyky. Ne ovat olennaisia myös työllistymisen, tuottavuuden kasvun, sivistyksen ja ylipäänsä kansalaisten yhteiskuntaan osallistamisen kannalta. Suomi ja muutama muu EU-maa on sijoittunut vähintään kohtuullisesti esimerkiksi PISA-vertailuissa ja Eurooppa on vielä maailman johtava alue tieteellisten kärkijulkaisujen tuottajana (The Science, Research and Innovation Performance of the EU 2018). Silti on syytä huoleen.

Kiinan tutkimuspanostukset ohittavat vuonna 2017 koko EU-alueen yhteenlasketut tutkimusinvestoinnit ja lisäatsauksia on edelleen tulossa. Vielä toisen maailmansodan jälkeen Kongoakin köyhemmän Etelä-Korean huimaava nousu on osin sen ansiota, että maa panostaa lähes viisi prosenttia bruttokansantuotteestaan tutkimukseen. Kanada päätti alkuvuonna 2018 tutkimustoimintansa voimavarojen isosta käänteestä. Euroopassa vastaavia käänteitä ei ole juuri näkynyt. The Science, Research and Innovation Performance of the EU -raportissa huomautetaan myös, että vanhaan osaamiseen perustuva tiede ja tutkimus ei tahdo tulostua riittävästi käytännön tuloksiksi. Komission maaliskuun 2018 maa-arvioinnissa Suomi saa saman huomautuksen.

Toisaalta unionin alueella on noin 70 miljoonaa henkilöä, joilla on vaikeuksia perustaitojenkin kanssa. Vain 10,7 prosenttia aikuisista osallistuu elinikäiseen oppimiseen. The Times Higher Education World University Ranking -luettelossa, ts. maailman kattavassa korkeakoulujen vertailussa, 20:n kärki -listalla ei ole yhtään unionin alueen oppilaitosta, kun Iso-Britannia toteuttaa brexitin. Tätäkin taustaa vasten on olennaista, että EU:ssa toteutetaan mittava käänne näissä asioissa.

Unionin alueella on noin 70 miljoonaa henkilöä, joilla on vaikeuksia perustaitojenkin kanssa.

Aika uusia talous- ja rahaliitto ja myös Suomen EMU-näemyksiä

Kaikkein eniten kipinöivää EU-keskustelua on aiheuttanut rahamarkkinoiden kriisi ja sitä seuranneet talousvaikeudet jäsenmaissa. Uudistukset vastaan elvytyspolitiikka on ollut EU:n talouspoliittisen kamppailun keskiössä. Nykytilanne on sekoitus säästöjä, uudistuksia ja elvytystä. Talouspolitiikan ohjauspaketilla (six-pack) ja budjettikuripaketilla (two-pack) piti palauttaa vakaus- ja kasvusopimuksen sääntöjen noudattaminen, mutta niitä tulkitaan rajat venyttäen. Tämä helpotti Suomen asemaa EU:n talouspolitiikan menettelyissä, mutta on heikentänyt uudestaan järjestelmän uskottavuutta ja ohjauskykyä.

Vaikka yhteisvaluutan suosio on vakaa ja talous on kääntynyt parempaan suuntaan, EMU on yhä keskeneräinen rakennelma. Sen uudistamisen pohjana tulee olla jäsenmaiden (julkisten) talouksien ja pankkisektoreiden tervehdyttäminen sekä kilpailukyvyyn vahvistaminen. Toiseksi taloutensa laiminlyöneen maan tulisi kohdata nykyistä voimakkaammin markkinareaktiot, koska poliittinen ohjaus ei riitä korjaustielle. Kolmanneksi tarvitaan pankkiunionin vahvistaminen ja viimeistely, Euroopan valuuttarahasto sekä EU:n valtiovarainministeri esikuvanaan vastaava unionin monien päällekkäisten ulkosuhdevirkojen onnistunut yhdistäminen. Epäsymmetrisiä shokkeja ajatellen rajattu ja tilapäisapua antava, esimerkiksi IMF:n ehdottaman ”pahan päivän rahaston” tapainen mekanismi on harkinnan arvoinen.

Pahasti velkaantuneiden, uudistuksensa tekemättä jättämien ja kilpailukyvyttömiä euromaiden on ymmärrettävä kurssimuutoksen välttämättömyys. Toisaalta velkojen yhteisvastuu rapauttaisi talous- ja rahaliiton. EU:n pienten pohjoisten maiden EMU-linjaus (maaliskuu 2018) näissä kysymyksissä onkin ollut enemmän kuin ymmärrettävä. Toisaalta Euroopan keskuspankin toiminta on tosiasiaa vahvaa yhteisvastuuta. EU:n budjetissa yhteisvastuun osuus on 80 prosenttia (rakenne- ja maatalousrahoja). Lisäksi Suomi on kärkivaltiona ajanut EU:ssa yhteisvastuuta sen kaikkein kärjekkäimmässä muodossaan eli sotilas- ja puolustuskysymyksissä.

Niin Suomessa kuin toisenlaista linjaa EMU:n kehittämiseen kannattaneissa maissa ei pidäkään enää linnoittautua omaan kapeaan näkökulmaan, vaan hakea yhteiseen etuun perustuva ratkaisu. Vahvaa taloutta, toimivaa talous- ja rahaliittoa sekä muuta kuin velkoja koskevaa yhteisvastuuta tarvitsevat kaikki.

EU on vitosen väärtti

EU:n budjetti on kaikkien aikojen haasteiden edessä, koska Iso-Britannian lähtö tarkoittaa, että siitä kadonnee vuositason vähintään kymmenisen miljardia euroa. Tilannetta vaikeuttaa budjetin tulojen nojautuminen yhä selvemmin jäsenmaista tuleviin suoriin siirtoihin

Niin Suomessa kuin toisenlaista linjaa EMU:n kehittämiseen kannattaneissa maissa ei pidä linnoittautua omaan näkökulmaan, vaan hakea yhteiseen etuun perustuva ratkaisu.

ja unionin niin sanottujen omien varojen osuuden pienentyminen. Tämän myötä budjettikeskusteluja käydään yksisilmäisellä jäsenmaakohtaisella nettokaavalla. Sen toteuttamisesta on voinut koitua lyhytaikaista hyötyä jollekin maalle, mutta pitkäaikaista haittaa kaikille.

Sisämarkkinoille pääsyn hankkineet Sveitsi ja Norja maksavat käytännössä jäsenmaksua, mutta ilman vaikutusmahdollisuuksia. Esimerkiksi Suomen todellinen jäsenmaksu on 0,14 prosenttia bruttokansantulosta (vuonna 2016 Suomi sai erilaisina siirtoina 1 530,8 miljoonaa euroa ja maksoi 1 828,6 miljoonaa euroa). Suomalainen maksaa EU-jäsenyydestä kuukaudessa siis viitisen euroa, mutta olennaisinta ei ole, onko hintalapun summa 3, 5 vai 8 euroa.

Tällä rajatulla summalla kun saamme esimerkiksi viedä vapaasti tuotteita puolen miljardin ihmisen sisämarkkinoille, liikkuu ja työskennellä läpi maanosan sekä vahvan selkänöjan ilmastoneuvottelujen ja kauppasotien kaltaisiin tilanteisiin. Hyödyt ovat hintalappuun nähden valtavat. Silti Suomessakin vahditaan EU:n budjettia liikaa yksisilmäisellä nettomaksukaavalla ja rahasaannon maksimointi käy yli kaiken muun.

Jo vuosituhanen alussa belgialaisen professorin André Sapirin johtama korkean tason EU-työryhmä (An agenda for growing Europe) ehdotti perustavanlaatuisia remonttia EU:n budjettiin: pois tukisajattelusta kannustamaan kasvua ja osaamista. Näitä ajatuksia on toteutettu vain vähänlaisesti osin juuri nettomaksaja-ajattelun vuoksi. Italialaisprofessori Mario Montin vetämä työryhmä tuotti ajatuksia, kuinka omien varojen osuutta voitaisiin kasvattaa unionin budjetissa. Ehdotuksia ja ajatuksia on riittänyt, mutta ne eivät ole johtaneet muutoksiin.

Brexit-sopeutuksen lisäksi EU:n budjetissa tarvittaisiin siis merkittäviä rakenneuudistuksia. Budjetin tulevaisuutta ja kasvua luovien toimintojen (Erasmus- ja Horisontti) osuus on kokonaisuudesta vain kymmenys. EU:n varat on syytä kytkeä "keppi- & porkkana"-menetelmällä myös perusoikeuksien noudattamiseen sekä talous- ja rahaliiton yhteydessä sovittujen uudistusten toteuttamiseen.

EU:lla paine muuttua todelliseksi globaalitoimijaksi

Vaikka EU:lla on monia sisäisiä haasteita, suurimmat paineet saattavat tulla silti ulkopäin. Lähinaapurustossa Venäjä ei ole liikkunut kohti demokratiaa ja oikeusvaltiota, päinvastoin, ja sen kansainvälistä oikeutta rikkovat toimet Ukrainassa jatkuvat. Euroopan unionin näkökulmasta hankalaa on, että itänaapurissa "yhteistyö" nähdään jonkinlaisena nollasummapelinä. Silti maa on ja pysyy rajanaapurina monin mahdollisuuksin.

EU maksaa jokaiselle suomalaiselle halvan kuntosalikortin verran.

Yhdysvallat on kääntynyt sisäänpäin uuden hallinnon aloitettua. Kaavailtu EU:n ja Yhdysvaltojen vetoasema globalisaation hallinnassa TTIP-sopimuksen pohjalta on vaihtunut epävarmuuden aikoihin. Toisaalta vallanpitäjät vaihtuvat aikanaan ja yhdysvaltalaisien mielestä maan 20 tärkeimmän liittolaisen joukossa on puolet EU-maita. Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen yhteistoiminta jatkuu ja tulee valmistautua aloittamaan TTIP-neuvottelut uudestaan, kun valta aikanaan vaihtuu Yhdysvalloissa.

Kiina on jo avoimesti ilmoittanut halustaan ottaa johtoasema maailmassa. Idän jättiläisen kanssa voidaan tehdä yhteistyötä esimerkiksi ilmasto- ja kauppasioissa, mutta näkemykset demokratiasta ja perusoikeuksista ovat kaukana toisistaan. Suomi on joka tapauksessa viennin arvonalisäyksen näkökulmasta EU-alueen toiseksi riippuvaisin maa Kiinasta. Kaavailtu Kiinan ja EU:n vapaakauppasopimus on harkinnan arvoinen, mutta neuvotteluihin ei voida ryhtyä, jos ne eivät johda muun muassa kilpailuvääristymien poistamiseen ja keskeisten ILO-sopimusten hyväksymiseen.

Merkittävänä haasteena EU:n ulkorajoilla on lisäksi Turkin, Lähi-Idän ja Afrikan tilanne. Turkkiin meillä on erityinen kytkös: maa hyväksyttiin jäsenhokkeaksi Suomen vetovastuulla Helsingin EU-huippukokouksessa 1999. Turkin jäsenyyden toteutuminen lienee Suomen tulevana EU-puheenjohtajuuskautena vuonna 2019 yhtä kaukana kuin 1999. Lähi-Idässä ei ole näköpiirissä vakautta ja Afrikan väkiluvun ennakoidaan kasvavan jopa yli sadallatuhannella henkilöllä päivässä. Monille heistä Eurooppa on kuin loistava majakka täynnä mahdollisuuksia ja unelmien muuttokohde. Pakolaismuutto Syyrian sodan takia oli ehkä vasta alkusoitto tulevaisuuden näkymistä. Suomen presidentinvaalien yhteydessä ei turhaan otettu esiin Afrikan kysymystä.

Peruskysymys on, nouseeko Euroopan unioni hajanaisesta maaparvesta vahvaksi maailmantason vaikuttajaksi. Se on kyennyt tähän esimerkiksi ilmasto- ja kauppapolitiikassa sekä kehitysyhteistyössä. Unionilla on suurta painetta muuttua laaja-alaisesti vahvaksi globaalitoimijaksi. Sen estäminen lyhytnäköisillä kansallisilla eduilla tarkoittaisi kaikkien EU-maiden vääjäämätöntä hiipumista maailmantason toimijoina.

Peruskysymys on, nouseeko Euroopan unioni hajanaisesta maaparvesta vahvaksi maailmantason vaikuttajaksi.

www.akava.fi

Akava